

ข้อมูลจังหวัดชลบุรี

ประวัติจังหวัดชลบุรี

จังหวัดชลบุรี เป็นดินแดนที่ปรากฏขึ้นมาในหน้าประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยทวารวดี ขอม และสุโขทัย แต่เดิมเป็นเพียงเมืองเกษตรกรรมและชุมชนประมงเล็กๆ หลายเมืองกระจุกกระจายกันอยู่ห่างๆ โดยในทำเนียบศักดิ์นาหัวเมืองสมัยอยุธยากำหนดให้ชลบุรีเป็นเมืองชั้นจัตวา ส่วนแผนที่ไตรภูมิก็มีชื่อตำบลสำคัญของชลบุรีปรากฏอยู่ เรียงจากเหนือลงใต้ คือ เมืองบางทราย เมืองบางปลาสร้อย เมืองบางพระเรือ (ปัจจุบันคือบางพระ) และเมืองบางละมุง แม้ว่าจะเป็นเพียงเมืองเล็กๆ แต่ก็อุดมไปด้วยทรัพยากรทั้งบนบกและในทะเล มีการทำไร่ ทำนา ทำสวน และออกทะเลมาแต่เดิม นอกจากนี้ยังมีการติดต่อกับชาวจีนที่ล่องเรือสำเภาเข้ามาค้าขายกับกรุงสยามด้วย

ดินแดนที่เรียกว่าจังหวัดชลบุรี มีผู้คนอาศัยอยู่มากตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์แล้ว คือสามารถย้อนไปได้จนถึงยุคหินขัด เช่น บริเวณที่ลุ่มริมฝั่งแม่น้ำพานทองเคยมีมนุษย์ยุคหินใหม่อาศัยอยู่ โดยชนกลุ่มนี้นิยมใช้ขวานหินขัดเพื่อการเก็บหาล่าได้ รวมถึงใช้ลูกปัดและกำไล ภาชนะเครื่องปั้นดินเผาซึ่งมีลายที่เกิดจากการใช้เชือกทาบลงไปขณะดินยังไม่แห้ง นอกจากนี้ยังพบเศษอาหารทะเลพวกหอย ปู และปลาอีกด้วย เมื่อปี พ.ศ. 2522 ได้มีการขุดสำรวจที่ตำบลพนมดี อำเภอพนัสนิคม พบร่องรอยของชุมชนโบราณก่อนประวัติศาสตร์โคกพนมดี ทำให้สันนิษฐานได้ว่า ภายในเนื้อที่ 4,363 ตารางกิโลเมตรของชลบุรี อดีตเคยเป็นที่ตั้งเมืองโบราณที่มีความรุ่งเรืองถึง 3 เมือง ได้แก่ เมืองพระรถ เมืองศรีพโล และ เมืองพญาแร่ โดยอาณาเขตของ 3 เมืองนี้รวมกันเป็นจังหวัดชลบุรีในปัจจุบัน

เมืองพระรถ

ในสมัยทวารวดีและสมัยลพบุรี ประมาณ 1,400 - 700 ปีก่อน บริเวณตำบลหน้าพระธาตุ อำเภอพนัสนิคมในปัจจุบัน มีร่องรอยของเมืองใหญ่ชื่อ “เมืองพระรถ” ตั้งอยู่ที่ราบลุ่มซึ่งแม่น้ำหลายสายไหลมาบรรจบกันเป็นแม่น้ำพานทอง โดยสามารถใช้แม่น้ำสายนี้เป็นทางคมนาคมติดต่อกับเมืองศรีมโหสถในจังหวัดปราจีนบุรี (ปัจจุบันคือบริเวณบ้านสระมะเขือ บ้านโคกวัด และบ้านหนองสะแก อำเภอศรีมโหสถ) จนไปถึงอำเภออรัญประเทศได้ อีกทั้งยังมีเส้นทางเดินเท้าเชื่อมไปถึงจังหวัดระยองและจันทบุรี ผ่านเมืองพญาแร่ซึ่งเป็นเมืองโบราณสำคัญอีกแห่งหนึ่งของชลบุรี เมืองพระรถจึงกลายเป็นศูนย์กลางการคมนาคมของชลบุรีในยุคนั้น นอกจากนี้ นักโบราณคดียังสำรวจพบว่าเมืองพระรถเป็นเมืองโบราณยุคเดียวกับเมืองศรีพโล หรือเก่ากว่าเล็กน้อย เนื่องจากปรากฏว่ามีทางเดินโบราณเชื่อมต่อสองเมืองนี้ในระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร

เมืองพระรถ

เมืองศรีฟโล

“เมืองศรีฟโล” ตั้งอยู่บริเวณบ้านอุ้ตะเภา ตำบลหนองไม้แดง อำเภอเมืองชลบุรี หน้าเมืองมีอาณาเขตจรดตำบลบางทรายในปัจจุบัน เคยมีผู้ขุดพบโบราณวัตถุหลายอย่าง เช่น พระพุทธรูปทองคำ สัมฤทธิ์ แก้ว พลิก ชั้นทองคำ ถ้วยชามสังคโลกคล้ายของสุโขทัย จระเข้ปูน และก้อนศิลา มีรอยเท้าสุนัข เป็นต้น นักโบราณคดีสันนิษฐานว่าเมืองศรีฟโลเป็นเมืองในสมัยขอมเรื่องอำนาจแห่งภูมิภาคอุษาคเนย์ และอาจจะมียุคร่วมสมัยกับลพบุรีซึ่งอยู่หลังยุคอุททอง และก่อนยุคอยุธยาคือประมาณปี พ.ศ. 1600-1900 จากการขุดค้นทางโบราณคดีทำให้ทราบว่า ตัวเมืองศรีฟโลตั้งอยู่ใกล้กับปากน้ำบางปะกง โดยเมื่อประมาณ 600 ปีก่อนในสมัยสุโขทัย เมืองนี้มีฐานะเป็นเมืองท่าชายทะเลที่มั่งคั่ง เปิดรับเรือสำเภาจากจีน กัมพูชา และเวียดนาม ให้มาจอดพักก่อนเดินทางต่อไปยังปากน้ำเจ้าพระยา (เป็นที่น่าเสียดายว่ากำแพงเมืองศรีฟโลได้ถูกทำลายไปหมดสิ้นจากการก่อสร้างถนนสุขุมวิท จึงไม่เหลือร่องรอยทางโบราณคดีไว้ให้ศึกษา) ต่อมาในสมัยอยุธยาเมืองศรีฟโลก็ค่อยๆหมดความสำคัญลง อาจเพราะปากแม่น้ำต้นเขินจากการพัฒนาสะสมของตะกอนจำนวนมาก ประชาชนจึงย้ายถิ่นฐานลงมาสร้างเมืองใหม่ที่ “บางปลาสร้อย” ซึ่งก็คือ “เมืองชลบุรี” ในปัจจุบัน (วัดใหญ่อินทารามในตัวเมืองชลบุรีปัจจุบัน ยังปรากฏภาพจิตรกรรมฝาผนังการค้าขายระหว่างคนไทย จีน และฝรั่ง บ่งบอกถึงบรรยากาศการค้าขายอันคึกคักในอดีต)

เมืองพญาเร่

“เมืองพญาเร่” ตั้งอยู่ในเขตตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง เป็นเมืองยุคทวารวดีเช่นเดียวกับเมืองพระรถ เมืองนี้ตั้งอยู่ในเขตที่สูง ห่างจากเมืองพระรถประมาณ 32 กิโลเมตร ลักษณะผังเมืองเป็นรูปวงรี 2 ชั้น ชั้นแรกมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1,100 เมตร ส่วนชั้นในประมาณ 600 เมตร โดยคูเมืองและคันดินของตัวเมืองชั้นนอกทางด้านเหนือยังคงปรากฏเห็นได้ชัดเจนในปัจจุบัน เมืองพญาเร่มีการติดต่อกับเมืองพระรถอยู่เรื่อยๆ โดยใช้คลองหลวงเป็นเส้นทางสัญจร ปัจจุบันลำคลองนี้ยังคงอยู่ โดยเป็นคลองสายสำคัญและมีความยาวที่สุดของจังหวัดชลบุรี ทุกวันนี้การทำนาในอำเภอนนทบุรีและอำเภอบางบัวทอง ยังคงอาศัยน้ำจากคลองนี้ เนื่องจากมีแควหลายสายแตกสาขาออกไป แควใหญ่ที่สุด คือ แควที่เกิดจากทิวเขาป่าแดง

เมืองพญาเร่

สมัยกรุงศรีอยุธยา

เมืองชลบุรีปรากฏเป็นหลักฐานในทำเนียบศักดินาหัวเมือง ตราเมื่อ พ.ศ. 1919 มีฐานะเป็นเมืองจัตวา ผู้รักษาเมืองคือ “ออกเมืองชลบุรีศรีมหาสมุทร” ศักดินา 2,400 ไร่ ส่งส่วยไม้แดง ในรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราช (ขุนหลวงพะงั่ว) ในปี พ.ศ. 2309 ขณะที่กรุงศรีอยุธยาถูกทัพพม่าล้อมอยู่นั้น กรมหมื่นพิพิธซึ่งเป็นพระเจ้าลูกยาเธอองค์หนึ่งในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ แต่ถูกเนรเทศไปลังกา ได้กลับมาเกลี้ยกล่อมรวบรวมชายฉกรรจ์ทางหัวเมืองภาคตะวันออก ได้แก่ จันทบุรี ระยอง บางละมุง ชลบุรี และปราจีนบุรี เข้าร่วมกองทัพ อ้างว่าจะยกไปช่วยกรุงศรีอยุธยารบพม่า ในครั้งนั้นชาวชลบุรีได้ให้การสนับสนุนเข้าร่วมทัพเป็นจำนวนมาก จนกระทั่งเมืองชลบุรีแทบจะกลายเป็นเมืองร้าง

เมื่อกรมหมื่นเทพพิพิธยกไพร่พลไปตั้งมั่นที่ปราจีนบุรีแล้ว จึงมีหนังสือกราบบังคมทูลพระเจ้าอยู่หัวเอกทัศ ณ กรุงศรีอยุธยา ขออาสาช่วยป้องกันพระนคร แต่พระเจ้าอยู่หัวเอกทัศทรงพระราชดำริว่า กรมหมื่นเทพพิพิธเป็นคนมักใหญ่ใฝ่สูงจนถูกเนรเทศมาแล้วครั้งหนึ่ง การที่มาเรียกระดมผู้คนเข้าเป็นกองทัพโดยพลการครั้งนี้ก็เป็นการทำผิดกฎหมายเหี้ยมโหด จึงโปรดเกล้าฯ ให้ยกกองทัพจากกรุงศรีอยุธยาไปปราบกรมหมื่นเทพพิพิธจนบอบช้ำ จากนั้นพม่ายังได้ส่งกองทัพเข้าโจมตีกองทัพกรมหมื่นพิพิธจนแตกพ่าย จนกระทั่งกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าเมื่อ พ.ศ. 2310 ชาวชลบุรีได้ให้ความร่วมมือกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในการกอบกู้อิสรภาพอย่างใกล้ชิด จนสามารถกอบกู้เอกราชกลับคืนมาได้สำเร็จ

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 พระอินทอาษาชาวเมืองเวียงจันทน์ ได้พาชาวลาวจำนวนหนึ่งอพยพเข้ามาขอพึ่งพระบรมโพธิสมภาร พระองค์จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้ไปตั้งถิ่นอาศัยอยู่ระหว่างเมืองชลบุรีและฉะเชิงเทรา (บริเวณเมืองพนัสนิคมในปัจจุบัน) ครั้นต่อมาสมัยรัชกาลที่ 4-6 พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ของสยาม ได้เสด็จประพาสชลบุรีหลายหน เนื่องจากชลบุรีเป็นเมืองชายทะเลที่มีทัศนียภาพงดงาม เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ อีกทั้งไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก

จนถึงปี พ.ศ. 2350 พระสุนทรโวหาร (สุนทรภู่) รัตนกวีของไทย ได้เดินทางจากกรุงเทพมหานคร ไปเยี่ยมบิดาที่เมืองแกลง จังหวัดระยอง ได้เขียนไว้ในนิราศเมืองแกลงกล่าวถึงเมืองต่างๆ เมื่อเข้าถึงเขตจังหวัดชลบุรีตามลำดัดจากเหนือไปได้ คือ บางปลาสร้อย หนองมน บ้านไร่ บางพระ บางละมุง นาเกลือ พัทธานาจอมเทียน ห้วยขวาง และหนองชะแก้ว (ปัจจุบันเรียกบ้านชากแก้ว อยู่ในเขตอำเภอบางละมุง ซึ่งเป็นทางที่จะไปอำเภอแกลง จังหวัดระยองได้)

ในช่วง พ.ศ. 2437 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองราชอาณาจักรที่เป็นหัวเมืองเล็กๆแบบโบราณ ยุบรวมเข้าด้วยกัน ให้อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของกระทรวงมหาดไทยหน่วยงานเดียว ดังมีบันทึกว่า “รวมหัวเมืองทางลำน้ำบางปะกง คือ เมืองปราจีนบุรี 1 เมืองนครนายก 1 เมืองพนมสารคาม 1 เมืองฉะเชิงเทรา 1 รวม 4 หัวเมือง เป็นเมืองมณฑล 1 เรียกว่า มณฑลปราจีน” ตั้งที่ว่าการมณฑล ณ เมืองปราจีน ต่อเมื่อโอนหัวเมืองในกรมท่ามาขึ้นกระทรวงมหาดไทย จึงย้ายที่ทำการมณฑลลงมาตั้งที่เมืองฉะเชิงเทรา เพราะขยายอาณาเขตมณฑลต่อไปทางชายทะเล รวมเมืองพนัสนิคม เมืองชลบุรี และเมืองบางละมุง เพิ่มให้อีก 3 รวมเป็น 7 เมืองด้วยกัน แต่คงเรียกชื่อว่ามีมณฑลปราจีนอยู่ตามเดิม

ครั้นถึงช่วงปี พ.ศ. 2458 ในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้ทรงรวมมณฑลจัดตั้งขึ้นเป็น “ภาค” โดยมีอุปราชาเป็นผู้ปกครอง มีอำนาจเหนือสมุทรเทศาภิบาล มีด้วย กัน 4 ภาค คือ ภาคพายัพ ภาคปักษ์ใต้ ภาคอีสาน และภาคตะวันตก สำหรับภาคกลางให้คงเป็นมณฑลอยู่อย่างเดิม เรียกว่ามณฑลอยุธยา มีอุปราชาปกครองแทน

สมุหเทศาภิบาล การปกครองหัวเมืองแบบแบ่งเป็นภาคและมีตำแหน่งอุปราชเช่นนี้ยกเลิกเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2468 ในสมัยรัชกาลที่ 7 โดยกลับไปใช้ในลักษณะเป็นมณฑลอย่างเดิม ในลักษณะที่มีจำนวนมากถึง 20 มณฑล และภายใน 10 ปีต่อมา คือก่อน พ.ศ. 2475 ได้ยุบลงเหลือเพียง 10 มณฑลเป็นครั้งสุดท้าย

สรุปความเป็นมาของจังหวัดชลบุรี

1. ยุคก่อนกรุงศรีอยุธยา พื้นที่ซึ่งปัจจุบันเป็นจังหวัดชลบุรีมีเมืองศรีโพธิ์และเมืองพระรถตั้งอยู่แล้ว โดยทุกวันนี้ยังมีหลักฐานความเป็นเมืองบางอย่างปรากฏชัดอยู่

2. ยุคกรุงศรีอยุธยา เมืองศรีโพธิ์และเมืองพระรถอาจเสื่อมไปแล้ว และมีชุมชนที่รวมกันอยู่หลายจุด ในลักษณะเป็นบ้านเมือง อาทิ บางทราย บางปลาสร้อย บางพระเรือ บางละมุง ฯลฯ

3. ยุคกรุงรัตนโกสินทร์ แบ่งเป็น 3 ช่วงย่อยๆ ได้แก่

ช่วงแรก (ก่อน พ.ศ. 2440 หรือ ร.ศ. 115) ช่วงนี้จังหวัดชลบุรียังไม่เกิดขึ้น แต่ได้มีเมืองต่างๆ ในพื้นที่เกิดขึ้นแล้ว คือ เมืองบางปลาสร้อย เมืองพนัสนิคม และเมืองบางละมุง

ช่วงสอง (หลัง พ.ศ. 2440-2475) ขณะนั้นคำว่า “จังหวัด” มีใช้แห่งเดียวในราชอาณาจักร คือ จังหวัดกรุงเทพมหานคร เข้าใจว่าคำว่า “เมืองชลบุรี” มีชื่อเรียกในช่วงนี้ โดยมีอำเภอเมืองบางปลาสร้อย (ที่ตั้งตัวเมือง) อำเภอพานทอง อำเภอบางละมุง และอำเภอพนัสนิคม อยู่ในเขตการปกครองระยะต้น ต่อมาในระยะหลังปี พ.ศ. 2460 จึงมีอำเภอศรีราชาและอำเภออื่นๆ เกิดขึ้นรวมกันอยู่ในเขตเมืองชลบุรี

ช่วงสาม (ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน) มีการเปลี่ยนแปลงรูปการปกครองประเทศครั้งใหญ่ จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยพระราชบัญญัติระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2476 ได้ยกเลิกเขตการปกครองแบบ “เมือง” ทั่วราชอาณาจักร แล้วตั้งขึ้นเป็น “จังหวัด” แทน โดยมีข้าหลวงประจำจังหวัดเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา เมืองชลบุรีจึงกลายเป็นจังหวัดชลบุรี และเปลี่ยนข้าหลวงประจำจังหวัดเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด

สภาพทั่วไปของจังหวัดชลบุรี

ที่ตั้งและขนาดพื้นที่

จังหวัดชลบุรีตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงของประเทศไทย หรือชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ 12-13 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 100-102 องศาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันออกเฉียงตามทางหลวงแผ่นดินสายบางนา-ตราด ประมาณ 65 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 4,363 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,968,107 ไร่

มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	เขตอำเภอพานทอง อำเภอพนัสนิคม และกิ่งอำเภอเกาะจันทร์ ติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศใต้	เขตอำเภอสัตหีบและอำเภอบางละมุงติดต่อกับ จังหวัดระยอง
ทิศตะวันออก	เขตอำเภอบ่อทองและอำเภอหนองใหญ่ติดต่อกับ จังหวัดฉะเชิงเทรา จันทบุรีและระยอง
ทิศตะวันตก	เขตอำเภอเมืองชลบุรี ศรีราชา เกาะสีชัง และบางละมุง ติดต่อกับทะเลฝั่งตะวันออกเฉียงของอ่าวไทย

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดชลบุรี โดยทั่วไป ฤดูร้อนไม่ร้อนจัด ฤดูหนาวอากาศไม่แห้งแล้งมาก มีฝนตกชุก สลับกับแห้งแล้ง บริเวณใกล้ภูเขาจะมีฝนตกมากกว่าบริเวณใกล้ชายทะเล

ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมเมืองร้อนแบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ

1. ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ อยู่ในช่วงอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ มีอากาศแห้งแล้ง และหนาวเย็น
2. ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม เป็นฤดูเปลี่ยนมรสุมครั้งแรกจะมีอากาศร้อนจัดในเดือนเมษายน
3. ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม อยู่ในช่วงอิทธิพลของลมมรสุม ตะวันตกเฉียงใต้ มีฝนตกหนักใน เดือนตุลาคม

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดชลบุรีมีภูเขาทอดอยู่เกือบกลางของจังหวัด เป็นแนวยาวจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ไปทางทิศตะวันออก เฉียงใต้ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสลับเนินเขา และที่ราบชายฝั่งทะเล ตอนเหนือเป็นที่ราบเหมาะแก่การ กสิกรรม ทิศตะวันออก และทิศใต้เดิมเป็นป่าเขาพื้นที่ลุ่มตอน แต่ปัจจุบันเปลี่ยนสภาพจากป่าไม้เป็นที่โล่งเตียน ใช้เพาะปลูกพืช เศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย ข้าว สับปะรด ยางพารา และมะม่วงหิมพานต์ ซึ่งจะพบ แหล่งเพาะปลูก เกือบทุกอำเภอ

จังหวัดชลบุรีมีชายฝั่งทะเลยาวถึง 160 กิโลเมตร ภูเขาแห่งคดโค้งสวยงาม เกิดเป็นหน้าผาหิน หาดทรายทอดยาว ป่าชายเลน ป่าชายหาด ฯลฯ มีชายฝั่งทะเลและหาดสวยงามเหมาะแก่การท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจหลายแห่ง เช่น ชายหาดบางแสน พัทยา เป็นต้น ลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย ยกเว้นบางส่วนของอำเภอพนัสนิคมและส่วนใหญ่ของอำเภอพานทอง จะเป็นดินเหนียว และดินตะกอน

แหล่งน้ำธรรมชาติมีน้อย จึงมีปัญหาขาดแคลนแหล่งน้ำ ประกอบกับมีการบุกรุกแผ้วถางป่าสงวนแห่งชาติ ทำให้ พื้นที่ที่มี ความอุดมสมบูรณ์เกิดปัญหาดินเสื่อมโทรมจากการทำไร่มันสำปะหลัง และไร้อ้อย

จำนวนประชากร

จังหวัดชลบุรีมีประชากรรวมทั้งสิ้น 1,639,090 คน

จังหวัดชลบุรี	ชาย	หญิง
สัญชาติไทย	781,763	833,847
ไม่ได้สัญชาติไทย	14,266	9,214
รวม	796,029	843,061

(ตามข้อมูลทะเบียนราษฎร 31 ธันวาคม ปี 2568)

ลักษณะทางการปกครอง

การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอเมืองชลบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 18 ตำบล 107 หมู่บ้าน

1. บางปลาสร้อย (Bang Pla Soi)	10. หนองไม้แดง (Nong Mai Daeng)
2. มะขามหย่ง (Makham Yong)	11. บางทราย (Bang Sai)
3. บ้านโชด (Ban Khot)	12. คลองตำหรุ (Khlong Tamru)
4. แสนสุข (Saen Suk)	13. เหมือง (Mueang)
5. บ้านสวน (Ban Suan)	14. บ้านปึก (Ban Puek)
6. หนองรี (Nong Ri)	15. ห้วยกะปิ (Huai Kapi)
7. นาป่า (Na Pa)	16. เสม็ด (Samet)
8. หนองข้างคอก (Nong Khang Khok)	17. อ่างศิลา (Ang Sila)
9. ดอนหัวฬ่อ (Don Hua Lo)	18. สำนักบก (Samnak Bok)

การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอเมืองชลบุรีประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 16 แห่ง ได้แก่

เทศบาลเมืองชลบุรี ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางปลาสร้อยทั้งตำบล ตำบลมะขามหย่งทั้งตำบล และตำบลบ้านโชดทั้งตำบล

เทศบาลเมืองแสนสุข ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแสนสุขทั้งตำบล บางส่วนของตำบลเหมือง และบางส่วนของตำบลห้วยกะปิ

เทศบาลเมืองบ้านสวน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ้านสวนทั้งตำบล บางส่วนของตำบลหนองรี และบางส่วนของตำบลหนองข้างคอก

เทศบาลเมืองอ่างศิลา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ้านปึกทั้งตำบล บางส่วนของตำบลห้วยกะปิ บางส่วนของตำบลเสม็ด และตำบลอ่างศิลาทั้งตำบล

เทศบาลตำบลคลองตำหรุ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลคลองตำหรุ

เทศบาลตำบลบางทราย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบางทรายทั้งตำบล

เทศบาลตำบลนาป่า ครอบคลุมพื้นที่ตำบลนาป่าทั้งตำบล

เทศบาลตำบลดอนหัวฬ่อ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลดอนหัวฬ่อทั้งตำบล

เทศบาลตำบลหนองไม้แดง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองไม้แดงทั้งตำบล

เทศบาลตำบลห้วยกะปิ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลห้วยกะปิ (เฉพาะนอกเขตเทศบาลเมืองบ้านสวนและเทศบาลเมืองอ่างศิลา)

เทศบาลตำบลเสม็ด ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเสม็ด (เฉพาะนอกเขตเทศบาลเมืองอ่างศิลา)

เทศบาลตำบลเหมือง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเหมือง (เฉพาะนอกเขตเทศบาลเมืองแสนสุข)

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองรี (เฉพาะนอกเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน)

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองข้างคอก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองข้างคอก (เฉพาะนอกเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน)

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองตำหรุ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคลองตำหรุ (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลคลองตำหรุ)

องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักบก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลสำนักบกทั้งตำบล

สภาพทางสังคม

ภาษา

ภาษาราชการที่ใช้ในจังหวัดใช้ภาษาไทยเป็นหลัก

ศาสนา

จังหวัดชลบุรีมีผู้นับถือ ศาสนาพุทธ จำนวน 1,488,000 คน คิดเป็น 93% ศาสนาคริสต์ จำนวน 32,000 คน คิดเป็น 2% ศาสนาอิสลาม จำนวน 80,000 คน คิดเป็น 5% และ อื่น ๆ จำนวน 32,000 คน คิดเป็น 2% มีพระอารามหลวง จำนวน 5 แห่ง วัดราษฎร์ จำนวน 350 แห่ง มัสยิด จำนวน 40 แห่ง โบสถ์คริสต์ จำนวน 15 แห่ง และอื่น ๆ จำนวน 10 แห่ง

สถานที่สำคัญ

พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 5 ประดิษฐานอยู่ที่หน้าศาลากลางจังหวัดชลบุรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2511 ปัจจุบันประชาชนได้พร้อมกันทำพิธีบวงสรวงทุก ๆ เย็นวันอังคาร

พระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 5

วัดใหญ่อินทาราม ตั้งอยู่ที่ถนนเจตจำนงคีในตัวเมืองชลบุรี สันนิษฐานว่าสร้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย มีภาพเขียนเก่าเรื่องทศชาติชาดกและพลับพลาตรีมุขเก่าแก่สร้างด้วยไม้มีพระพุทธรูปสำริดทรงเครื่องกษัตริย์งดงาม เรียกกันว่า "หลวงพ่อเฉย"

วัดใหญ่อินทาราม

พระพุทธสิหิงค์มิ่งมงคลสิรินาถ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองที่ชาวชลบุรีได้พร้อมใจกันสร้างขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2509 ประดิษฐานอยู่ ณ พอพระริมถนนวิชิรปราการ ห่างจากศาลากลางจังหวัด 500 เมตร พระพุทธสิหิงค์องค์นี้เป็นองค์จำลองมาจากองค์จริง เป็นที่เคารพสักการะของชาวชลบุรี

พระพุทธสิหิงค์มิ่งมงคลสิรินาถ

ศาลเจ้านาจาไท้จื้อ ศาลเจ้านาจาชาไท้จื้อแต่เดิมเป็นเพียงศาลเจ้าเล็กๆ แต่ด้วยความเคารพศรัทธาของชาวบ้านและผู้ที่มากราบไหว้ ซึ่งมีความเชื่อกันว่าจะให้โชคทางด้านการค้า ทำให้มีผู้คนเข้ามาสักการะมากมาย และได้ถูกพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่เรื่อยมา จนในปัจจุบันก็กลายเป็นศาลเจ้าเงินที่ใหญ่โตสวยงามตระการตา อาคารต่างๆ ในศาลเจ้าสร้างด้วยศิลปะแบบจีน มีความวิจิตรงดงามของสถาปัตยกรรม รูปปั้นเทวรูป มีองค์เทพเจ้าปางต่างๆ มากมายให้บูชาเพื่อความเป็นสิริมงคล ส่วนใหญ่คนที่มากราบไหว้มักจะมาขอเกี่ยวกับการงาน ให้ประสบความสำเร็จ และเรื่องของสุขภาพ อีกทั้งที่นี่ยังเป็นสถานที่ในการแก้ปชงอีกด้วย

ศาลเจ้านาจาไท้จื้อ

ประเพณีและวัฒนธรรม

ประเพณีทำบุญตลาดบางทราย ช่วงที่ประกอบพิธีอาจเป็นเดือนอ้ายหรือเดือนยี่ สถานที่ทำบุญคือ บริเวณหน้าศาลหลวงพ่อวัดคงคาลัย โดยจะนิมนต์พระสงฆ์เก้ารูปมาเจริญพระพุทธมนต์และรับถวายภัตตาหารเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ศพไม่มีญาติ เพราะพื้นที่ของตลาดบางทรายเดิมเป็นป่าช้า มีวัดร้างคือ วัดคงคาลัย ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่สมัยอยุธยาตอนปลาย ร่วมสมัยกับวัดใหญ่อินทาราม วัดสวนตาล และวัดสมรโกฏ เมื่อเสร็จพิธีสงฆ์มีการรับประทานอาหารร่วมกัน เนื่องจากชุมชนชลบุรีมีคนไทยเชื้อสายจีนอยู่มาก ปัจจุบันจึงเกิดพิธีกรรมแบบจีนมาผสมผสานเช่น พิธีไหว้ฮ่อเฮียตี้ เช่นสรวง เขียวผีม่ากินเครื่องเซ่นไหว้ เผากระดาษเงินกระดาษทอง เป็นต้น

ประเพณีทำบุญข้าวหลาม กระทำในเดือนยี่ ชาวบ้านจะเตรียมหาไม้ไผ่ป่า ข้าวเหนียว และมะพร้าว สำหรับทำข้าวหลาม เมื่อถึงวันกำหนดทำบุญ ก็จะนำข้าวหลามไปทำบุญที่วัด พร้อมกับอาหารคาวหวานอื่น ๆ เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ และแจกจ่ายข้าวหลามให้ผู้ที่ยังมาร่วมทำบุญ ข้าวหลามหนองมน เป็นอาหารพื้นเมืองทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สำคัญ

ประเพณีวันสงกรานต์ กระทำในระหว่างวันที่ ๑๓ - ๑๕ เดือนห้า มีการประกอบกิจกรรมหลายประการด้วยกัน มีการทำบุญตักบาตร ทำบุญเลี้ยงพระ บังสุกุลกระดูกบรรพบุรุษ ปล่อยนก ปล่อยปลา ทำบุญทำทาน ช่วงตอนบ่ายมีการแห่พระพุทธรูปไปตามท้องถนนเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้สรงน้ำพระ ช่วงเย็นจะมีการสรงน้ำพระสงฆ์ที่วัดใกล้บ้าน บางแห่งมีการก่อพระเจดีย์ทรายตบแต่งกันอย่างสวยงาม มีการขนทรายเข้าวัด หนุ่มสาวและเด็ก ๆ จะพากันเล่นสาดน้ำ หรือน้ำอบน้ำปรุงเสื้อผ้าไปรดน้ำคนเฒ่าคนแก่ เพื่อแสดงความกตัญญูและขอพร กลางคืนมีการเล่นสนุกสนานตามประเพณีการเล่นพื้นบ้าน เช่น เล่นแม่ศรี ผีสิง ผีกระดัง และช่วงรำ เป็นต้น

นอกจากนั้นในช่วงบ่ายยังมีการแห่นางสงกรานต์ ประทวนนางสงกรานต์ การแสดงวัฒนธรรม และประเพณีไทย แสดงนิทรรศการ และการออกร้าน นับว่าเป็นงานใหญ่ในรอบปี

ประเพณีก่อพระทรายข้าวเปลือก เป็นประเพณีชิงชาวดำบลวัดโบสถ์ อำเภอพนัสนิคม เพื่อทำบุญร่วมกันเป็นการทำบุญบำรุงวัด และสืบสานประเพณีโบราณ ชาวบ้านจะมาร่วมกันทำบุญกันหลังฤดูเก็บเกี่ยวแล้ว ส่วนใหญ่จะเป็นวันสงกรานต์เดือนห้า ก่อนถึงวันกำหนด คณะกรรมการวัด จะนำถุงผ้าที่เย็บแล้วไปแจกจ่ายชาวบ้าน เพื่อให้บรรจุงข้าวเปลือกลงในถุงผ้าดังกล่าวแล้วนำมาที่วัด ข้าวเปลือกที่ได้มานี้ทางวัดจะนำไปขายเพื่อเอาเงินมาบูรณะซ่อมแซมวัด

ประเพณีเรียกขวัญแม่โพสพ หรือเรียกข้าวเข้ายุ้ง เป็นประเพณีของชาวนาในอำเภอนันทนิคม และอำเภอสรีราชา เป็นการทำบุญเพื่อเป็นสิริมงคล ในการเก็บข้าวเข้ายุ้งข้าวของแต่ละบ้าน

พิธีทำในวันศุกร์ เดือนยี่ โดยคนในครอบครัวและหมอขวัญจะร่วมกันนำธงกระดาษ ขนมห่มแดง ขนมห่มขาว บายศรีปากชาม ข้าวปากหม้อ ไข่ต้มปอกเปลือก หมาก พลุ แป้ง น้ำมันหอม เหล้า กล้วย ฟ้าขาว ดอกไม้ ธูปเทียน และเงินก้านลหนึ่งสลึง อาจใช้ก้อนหิน ใบเงิน ใบทอง ในแต่ละท้องถิ่น หมอขวัญจะนำธงกระดาษปักลงบนกองข้าวในยุ้ง เอาฟ้าขาวปู จัดบายศรี และเครื่องสังเวย จุดธูปเทียน แล้วปักลงบนกองข้าว ตั้งนะโมสามจบ แล้วสวดชุมนุมเทวดา กล่าวคำเรียกขวัญข้าว หมอขวัญจะเอาเงินค่าก้านลและกล้วยไปใส่บาตร เจ้าของบ้านเอาเหล้าและขนมมากิน

ประเพณีออกพรรษา กระทำในวันแรมหนึ่งค่ำ เดือนสิบเอ็ด ซึ่งเป็นวันแรกของการออกพรรษา ชาวบ้านจะนำอาหารคาวหวาน มาทำบุญที่วัดเรียกว่า ตักบาตรเทโว อาหารที่ขาดไม่ได้คือ ข้าวต้นหาง ซึ่งห่อด้วยใบจาก หรือใบมะพร้าวอ่อน ปล่อยหางให้ยาว ชาวบ้านนำอาหารที่เตรียมมาทำบุญตักบาตร ทางวัดจัดขบวนพระพุทธรูปนำแก้วพระสงฆ์ เดินผ่านผู้ที่เข้าแถวเรียงรายอยู่สองข้างทาง เพื่อให้ชาวบ้านตักบาตร บางวัดที่ตั้งอยู่บนภูเขา จะจัดแถวพระสงฆ์เดินลงมารับบาตรจากชาวบ้าน เป็นการจำลองภาพเมื่อครั้งพระพุทธเจ้าเสด็จลงมาจากเทวโลกชั้นดาวดึงส์ หลังจากเสด็จไปจำพรรษา และโปรดพระพุทธมารดาบนสวรรค์ ชาวชลบุรีจะนิมนต์พระสงฆ์จากหลายวัดจำนวนร้อยรูป ออกรับบิณฑบาตในตลาด เพื่อให้ชาวบ้านได้ทำบุญ

ประเพณีวิ่งควาย เป็นประเพณีที่จัดขึ้นเพื่อให้ควายที่ใช้งานในการทำงานได้พักผ่อน เป็นประเพณีที่ทำกันในวันเทศน์มหาชาติ คือวันขึ้นสิบห้าค่ำ เดือนสิบเอ็ด โดยเจ้าของกัณฑ์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวนา ชาวสวน จะนำเครื่องกัณฑ์เทศน์บรรทุกเกวียนมารวมทั้งสิ้น ๑๓ เล่ม ตามจำนวนกัณฑ์เทศน์ ๑๓ กัณฑ์ ใช้ควายเทียบเกวียน ๒๖ ตัว เจ้าของกัณฑ์เทศน์จะนำกัณฑ์เทศน์มาเตรียมไว้ที่วัดก่อน

ประเพณีแข่งควายกระทำในวันขึ้น ๑๔ ค่ำ เริ่มด้วยการตกแต่งควายให้สวยงาม เพื่อประกวดกัน การแข่งขันแบ่งออกเป็นสาย สายหนึ่งจะมีควายประมาณ ๑๕ - ๒๐ ตัว แล้วคัดเอาตัวที่ชนะในแต่ละสายในอันดับหนึ่งถึงอันดับสาม มาวิ่งแข่งกันในรอบที่สองและรอบสาม ควายตัวใดชนะในรอบที่สามทำคะแนนได้ยอดเยี่ยมจะได้รับรางวัล

ประเพณีวันไหล วันไหลคือ วันทำบุญขึ้นปีใหม่ของชาวทะเล โดยกำหนดวันหลังวันมหาสงกรานต์ ประมาณ ๕-๖ วัน เดิมเรียกว่า ประเพณีก่อพระทรายน้ำไหล วัดใดอยู่ใกล้แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง ในบริเวณนั้นก็จัดประเพณีขึ้น โดยชาวบ้านจะช่วยกันขนทรายตามชายหาดใกล้ ๆ เข้าวัด ทำให้วัดได้รับประโยชน์ในการใช้ทรายก่อสร้าง เสนาสนะและปูชนียสถานในวัด หรือใช้ถมที่ในวัด

ในวันไหล ชาวบ้านจะขนทรายเข้าวัดเพื่อก่อเป็นเจดีย์องค์ใหญ่บ้างเล็กบ้าง บางคนก่อเป็นรูปกรวยเล็ก ๆ ให้ครบ ๘๔,๐๐๐ กอง เท่ากับจำนวนพระธรรมชั้นตรี มีการตกแต่งพระเจดีย์ทรายอย่างวิจิตรบรรจงประดับด้วยดอกไม้ และธงต่าง ๆ เพื่อเป็นพุทธบูชา มีการละเล่นพื้นเมือง เพื่อความสามัคคีสนุกสนานรื่นเริง มีการทอดผ้าป่า ทำบุญเลี้ยงพระ เนื่องในเทศกาลตรุษไทย และจัดเลี้ยงผู้คนที่มาร่วมงาน

จังหวัดชลบุรี จัดให้มีวันไหลบริเวณชายหาดบางแสน และชายหาดพัทยาระหว่างวันที่ ๑๗ - ๑๘ เมษายนของทุกปี มีการจัดกิจกรรมหลายอย่าง เช่น การทำบุญตักบาตร การสงฆ์พระพุทธรูป การเล่นสาดน้ำสงกรานต์การก่อพระเจดีย์ทราย การแข่งขันกีฬาพื้นเมือง ฯลฯ

ในปี พ.ศ.๒๕๔๐ ได้เปลี่ยนชื่องานเป็นงานก่อพระทรายวันไหลบางแสน นับเป็นประเพณีท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์

ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ถือว่ามีขึ้นพร้อมกับการตั้งถิ่นฐานของชุมชน มีความแตกต่างไปจากการทำบุญอื่น ๆ ซึ่งแทนที่จะทำที่วัดหรือที่บ้าน แต่จะทำบุญที่บริเวณลานกว้างกลางหมู่บ้านอันเป็นที่สาธารณะหรือบริเวณลานวัดร้าง หรือลานท้องนา โดยนำเอาความเชื่อถือเรื่องผีแบบโบราณ เข้ามาผสมผสานกับพิธีทางพระพุทธศาสนา คือมีการสวดมนต์เลี้ยงพระ

ประเพณีดั้งเดิมจะกระทำระหว่างเดือนสามถึงเดือนหก โดยมีความเชื่อว่าผู้ที่ทำบุญเดือนสามกลางเดือน จะเป็นผู้อยู่รอดปลอดภัย ประเพณีนี้ทำกันมานานนับร้อยปีมาแล้ว เป็นการทำบุญตลอดจนบูชาและอุทิศส่วนกุศลแก่พระภูมิเจ้าที่ เจ้ากรรมนายเวร ฯลฯ เพื่อคุ้มครองให้อยู่เย็นเป็นสุข และประสบความสำเร็จรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน ชับไล่สิ่งร้ายในรอบปีที่ผ่านมาให้หมดสิ้นไป โดยการสะเดาะเคราะห์ ขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล (บางตำบลมีการแห่ขบวนแมวขอฝน)

ขั้นตอนการพิธี คือตอนเย็นนิมนต์พระสงฆ์แก้วรูปหรือมากกว่า มาสวดมนต์เย็นหลังจากพระสงฆ์สวดจบหนึ่งบท ในชุมชนบางแห่งจะมีการตีฆ้องสามครั้ง หลังสวดมนต์เสร็จแล้วบางแห่งอาจมีการละเล่นจำพวกหมอลำ ลิเก รำวง ฯลฯ เข้าวันรุ่งขึ้นจะนิมนต์พระสงฆ์มาฉันเช้า โดยชาวบ้านจะนำข้าวหม้อแกงหม้อมารวมกันเพื่อถวายพระในบางแห่งจะมีการเผาข้าวหลามถวายพระด้วย บางแห่งมีการทำกระทงด้วยใบตอง แล้วใส่ถาดกาบกล้วยที่ทำเป็นรูปสี่เหลี่ยม แล้วใช้กาบกล้วยตัดเป็นรูปคน หรือบางครั้งใช้ดินเหนียวปั้นเป็นรูปคนเท่าจำนวนคนในบ้าน รวมไปถึง วัควาย ไก่ หรือสัตว์เลี้ยงอื่นด้วย และใส่เสื้อผ้าให้ด้วย จากนั้นนำถาดดังกล่าวไปวางทางทิศตะวันตก ของที่ใส่ในกระทงบ่งแห่งใส่ขึ้นปลา ปลายำ พริกแห้ง เกลือ หัวหอม ข้าวดำ ข้าวสาร แล้วจุดธูปปักลงในกระทง และใส่สตางค์ไปด้วย เมื่อพระสงฆ์ฉันเสร็จแล้วก็จะนำน้ำมารูปละหนึ่งแก้ว ยื่นเป็นวงกลม แล้วกรวดน้ำราดลงไป ในกระทง เสร็จแล้วนำไปวางไว้ที่ทางสามแพร่งหรือที่โคก หลังเสร็จพิธีแล้วชาวบ้านจะนั่งรับประทานอาหารร่วมกัน

การศึกษา

สถานศึกษาในเขตอำเภอเมืองชลบุรีมีจำนวนหลายแห่ง แบ่งตามสังกัดของสถานศึกษาได้ดังนี้
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

- โรงเรียนสาธิต"พิบูลบำเพ็ญ"มหาวิทยาลัยบูรพา เปิดสอนระดับชั้นปฐมวัย, ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา, จนถึงอุดมศึกษา ตั้งอยู่ ต.แสนสุข
- โรงเรียนชลบุรี "สุขบท" เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตั้งอยู่ ต.บางทราย
- โรงเรียนบ้านสวน (จั่นอนุสรณ์) เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตั้งอยู่ ต.บ้านสวน
- โรงเรียนชลราษฎรอำรุง เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตั้งอยู่ ต.บ้านสวน
- โรงเรียนอังกษิลาพิทยาคม เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตั้งอยู่ ต.อังกษิลา
- โรงเรียนบ้านสวนอุดมวิทยา เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น ตั้งอยู่ ต.บ้านสวน
- โรงเรียนชลกันยานุกูล เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตั้งอยู่ ต.บางปลาสร้อย
- โรงเรียนบ้านหนองตะโก เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษา
- โรงเรียนวัดธรรมนิมิตต์ เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษา
- โรงเรียนอนุบาลวัดอรัญญิกาวาส เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษา

สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี

- โรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา วัดใหญ่อินทาราม
- โรงเรียนเทศบาลวัดกำแพง (อุดมพิทยากร)
- โรงเรียนเทศบาลชลราษฎรานุเคราะห์ (วัดต้นสน)
- โรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์
- โรงเรียนเทศบาลวัดเนินสุทธาวาส

สังกัดสำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.)

- วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี เปิดสอนระดับชั้นปวช. และ ปวส.

สังกัดกรมการศาสนา

- ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดธรรมนิมิตต์

ภาคเอกชน

- โรงเรียนเมืองชลพิทยา เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษา
- โรงเรียนเมืองธารทิพย์พิทยา เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษา
- โรงเรียนเพชรวิทยาคม เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น
- โรงเรียนเกษมวิทย์ เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษา
- โรงเรียนศุภรัตน์บ้านสวน เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษา
- โรงเรียนแม่ริมมาคุเลตคอนแวนต์ เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น

- โรงเรียนชลพิณิจพณิชยการ เปิดสอนระดับชั้นปวช. และ ปวส.
- โรงเรียนดาราสุมุทบริหารธุรกิจ เปิดสอนระดับชั้นปวช.และ ปวส.
- โรงเรียนอนุบาลร่มไม้ เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษา
- โรงเรียนเทคโนโลยีภาคตะวันออก เปิดสอนระดับชั้นปวช.และปวส.
- โรงเรียนปริชานุศาสตร์
- โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา เปิดสอนระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย*
- โรงเรียนธรรมวาที (การศึกษาสงเคราะห์)เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษา

มหาวิทยาลัยของรัฐที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

- มหาวิทยาลัยบูรพา เดิมชื่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน เปิดสอนระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอก
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา เปิดสอนระดับปริญญาตรีถึงปริญญาโท
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ เปิดสอนระดับปริญญาตรีถึงปริญญาโท
- มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี เปิดสอนระดับปริญญาตรีถึงปริญญาโท

หน่วยราชการ

จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย ส่วนราชการส่วนกลาง จำนวน 125 หน่วยงาน ส่วนภูมิภาค จำนวน 31 หน่วยงาน ส่วนท้องถิ่น จำนวน 99 หน่วยงาน

สภาพเศรษฐกิจ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดชลบุรี

ปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์มวลรวม 453,886 ล้านบาท แบ่งเป็น ภาคเกษตร 16,240 ล้านบาท (3.58%) และนอกภาคเกษตร 437,645 ล้านบาท (96.42%) อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ร้อยละ 10.74 ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว จำนวน 388,174 บาท เป็นลำดับที่ 5 ของประเทศ รองจากจังหวัดระยอง จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การเกษตรกรรม

พื้นที่ทำการเกษตร รวม 1,214,663 ไร่ ร้อยละ 44.43 ของพื้นที่จังหวัด ประกอบด้วย พื้นที่เพาะปลูกข้าว 131,875 ไร่ พืชไร่ 529,532 ไร่ พืชผัก 15,421 ไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น 536,521 ไร่ และไม้ดอกไม้ประดับ 1,314 ไร่ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่มีการเพาะปลูกกันมาก คือ พืชไร่นา/ไม้ยืนต้น ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง ข้าว ยางพารา และสับปะรด มีครุว์เรือนเกษตรกร รวม 35,527 ครัวเรือน ร้อยละ 5.43 ของครุว์เรือนทั้งจังหวัด

การปลูกลูกสัตว์

มีเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ รวม 36,094 ราย มีโคนม 3,874 ตัว โคเนื้อ 26,491 ตัว กระบือ 10,998 ตัว สุกร 257,715 ตัว แพะ 2,911 ตัว แกะ 729 ตัว ไก่พื้นเมือง 436,413 ตัว ไก่เนื้อ 13,832,791 ตัว ไก่ไข่ 6,623,403 ตัว เป็ดเนื้อ 1,968,632 ตัว เป็ดไข่ 588,733 ตัว โรงฆ่าสัตว์ 186 แห่ง สหกรณ์โคนม 1 แห่ง

การประมง

มีพื้นที่ทำการประมง 12,614 ไร่ การประกอบอาชีพประมง แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การประมงทะเล ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ 25,299 ตัน มูลค่ารวม 752.52 ล้านบาท การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด ปริมาณสัตว์น้ำจืด 15,692 ตัน มูลค่ารวม 244.326 ล้านบาท และการประมงชายฝั่ง ปริมาณสัตว์น้ำ 31,049.83 ตัน มูลค่ารวม 338.62 ล้านบาท รวมปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ทั้งสิ้น จำนวน 72,040.83 ตัน มูลค่ารวม 1,335.46 ล้านบาท

การทำเหมืองแร่

ในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรีมีการสำรวจพบแหล่งแร่พลวงเหล็ก แบริต์ แคลไซต์ โดโลไมต์ เฟลด์สปาร์ แต่มีปริมาณสำรองน้อย ไม่คุ้มค่าต่อการลงทุนในเชิงพาณิชย์ จึงไม่มีผู้ใดสนใจทำเหมืองแร่ ยกเว้นแร่พลวง ที่มีการทำเหมืองอยู่ในท้องที่ตำบลบ่อทอง แต่ก็มีปริมาณสำรองน้อยเช่นกัน ประกอบกับราคาแร่ตกต่ำ ช่วงเวลาที่ผ่านมาจึงไม่มี

การอุตสาหกรรม

จังหวัดชลบุรี เป็นพื้นที่เป้าหมายโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ปี 2554 มีโรงงานอุตสาหกรรมนอกนิคมอุตสาหกรรม จำนวนทั้งสิ้น 2,952 แห่ง มีจำนวนคนงานทั้งสิ้น 173,251 คน เงินทุนจำนวน 370,721 ล้านบาท และมีโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ในนิคมอุตสาหกรรม 5 นิคม จำนวน 1,112 แห่ง เพิ่มจากปี 2551 จำนวน 466 แห่ง จำนวนคนงานทั้งสิ้น 122,646 คน เงินลงทุนรวมทั้งสิ้น 409,700 ล้านบาท รวมมีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดชลบุรี จำนวน 3,971 แห่ง คนงาน จำนวน 295,897 คน เงินลงทุน 780,421 ล้านบาท

ภาวะการจ้างงานในปี 2554 คาดว่าจะมีการจ้างงานประมาณ 723,801 คน เพิ่มขึ้นประมาณ 5,164 คน (สูงกว่าคาดการณ์ไว้เดิม ณ เดือนกันยายน คาดว่าจะเพิ่มขึ้น จำนวน 2,291 คน) จากปี 2553 หรือขยายเพิ่ม ขึ้นร้อยละ 0.7 โดยส่วนใหญ่เป็นแรงงานอุตสาหกรรมและการบริการ

การท่องเที่ยว

จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวในระดับประเทศและนานาชาติ มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย เป็น แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยววิถีกรรมผจญภัย และแหล่งท่องเที่ยวบันเทิงสมัยใหม่ รายได้จากการท่องเที่ยวจำนวน 65,462 ล้านบาท

สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

หาดบางแสน

เขาสามมุข

หาดพัทยา

เกาะสีชัง

สวนงนงนุช

เกาะล้าน

เขาชีจรรย์

ปราสาทสัจธรรม

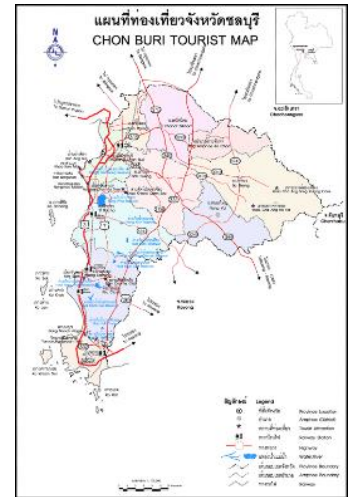
เกาะลอยศรีราชา

แหลมแท่น

อ่างศิลา

แผนที่จังหวัดชลบุรี

สถานที่ท่องเที่ยวทั่วไป

สวนสัตว์เปิดเขาเขียว

วัดใหญ่อินทาราม

สวนเสือศรีราชา

Underwater World พัทยา

ฐานทัพเรือสัตหีบ

วัดญาณสังวรารามวชิรวิหาร

สถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล

สวนผีเสื้อสายทิพย์

เมืองจำลอง

วิหารเซียน

